

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

*Praktyczna rola
orzeczenia w pracy
z dzieckiem
głuchoniewidomym
– jego konsekwencje
dla dziecka,
nauczycieli
i rodziców*

- *Konferencja ORE
16.06.2014 ,*
- *Warszawa*

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Rozumienie pojęcia

Edukacja włączająca

szkoła rejonowa
ma zapewnić
wszystkim uczniom

w tym uczniom
ze specjalnymi
potrzebami edukacyjnymi
(SPE);
wśród nich
uczniom
z niepełnosprawnością

warunki do
efektywnego kształcenia

Bez nauczyciela wspomagającego, przypisanego do ucznia / uczniów na stałe.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Uczniowie głuchoniewidomi

Jedną z grup uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE), które mogą pobierać / mogą pobierać naukę w szkołach specjalnych, integracyjnych bądź w warunkach kształcenia włączającego są dzieci ze szczególnym rodzajem *niepełnosprawności sprzężonej* – z *jednoczesnym uszkodzeniem słuchu i wzroku*; tj. **dzieci głuchoniewidome.**

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Pojęcie „dziecko
głuchoniewidome”

Dziecko
głuchoniewidome
- kto to jest ?

Pojęcie „dziecko
głuchoniewidome” – edukacja

Dziecko
głuchoniewidome

Kto to jest ?

Definicje
na
potrzeby
edukacji.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Oficjalnej definicji brak!

W Polsce brak oficjalnego uznania odrębnej niepełnosprawności jaką jest głuchoślepota ; stąd termin ten nie jest powszechnie znany, ani rozumiany.

Brak oficjalnych, zatwierdzonych na rzecz orzecznictwa definicji dziecka głuchoniewidomego / osoby głuchoniewidomej.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Propozycje definicji

M. Zaorska (2002a, 2002d) podaje następującą, propozycję definicji funkcjonalnej dziecka głuchoniewidomego:

Dziecko głuchoniewidome to dziecko, które z powodu równoczesnego uszkodzenia słuchu i wzroku od urodzenia lub wczesnego dzieciństwa, doświadcza znaczących trudności, ograniczeń, bądź uniemożliwień w wykonywaniu zadań życiowych, edukacyjnych, zawodowych i społecznych.

Trudności, ograniczenia bądź uniemożliwienia dotyczą: dostępu do informacji, w tym do nauki i wiedzy, porozumiewania się z otoczeniem oraz realizacji czynności samoobsługowych i życia codziennego.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Nieoficjalna definicja TPG (lata 90.)

„ Dziecko głuchoniewidome to dziecko, które ma trudności w rozumieniu mowy ustnej bez użycia aparatu słuchowego, a uszkodzenie wzroku jest na tyle duże, że uniemożliwia mu lub znacznie utrudnia posługiwanie się zwykłym drukiem.

Ograniczenia te zmniejszają możliwości dziecka w zakresie uczenia się, wykonywania czynności życia codziennego, samodzielnego poruszania się oraz porozumiewania się z otoczeniem.”

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Federalna definicja USA

*„ Dzieci głuchoniewidome to **dzieci, które z powodu równoczesnego uszkodzenia wzroku i słuchu mają specjalne potrzeby w zakresie porozumiewania się, rozwoju i nauki, które nie mogą być zaspokojone w sposób właściwy poprzez specjalne programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży z uszkodzonym tylko słuchem, uszkodzonym tylko wzrokiem lub dla innych dzieci ze sprzężoną niepełnosprawnością, bez dodatkowej pomocy, stosowanej do tej sprzężonej i równoczesnej niepełnosprawności**”*

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Głuchoślepota – specyficzna niepełnosprawność

osoba z uszkodzeniem
słuchu

+

osoba z uszkodzeniem
wzroku

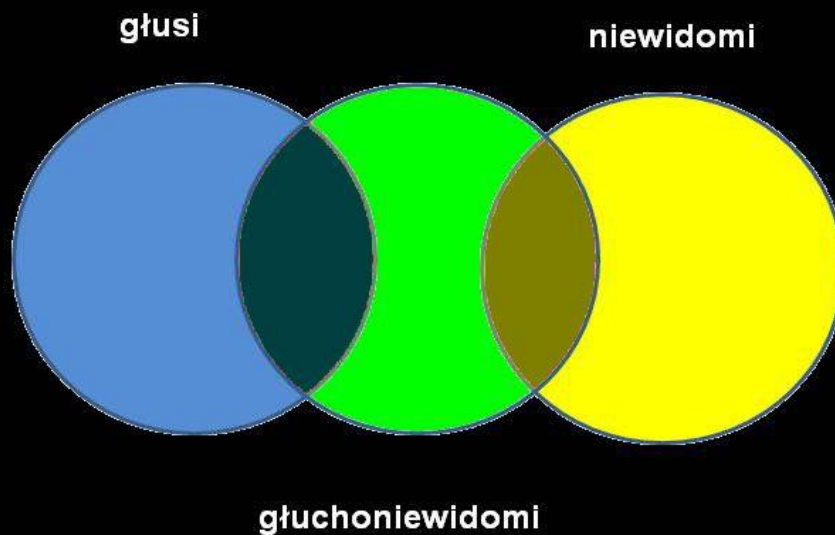
=

osoba z jednoczesnym
uszkodzeniem słuchu i wzroku

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Głuchoślepota – specyficzna niepełnosprawność

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Pojęcie „dziecko głuchoniewidome”

Dziecko
Głuchoniewidome
- kto to jest ?

Czy tylko dziecko, które

NIC nie widzi

i

NIC nie słyszy

?

NIE TYLKO !

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

www.tpg.org.pl

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

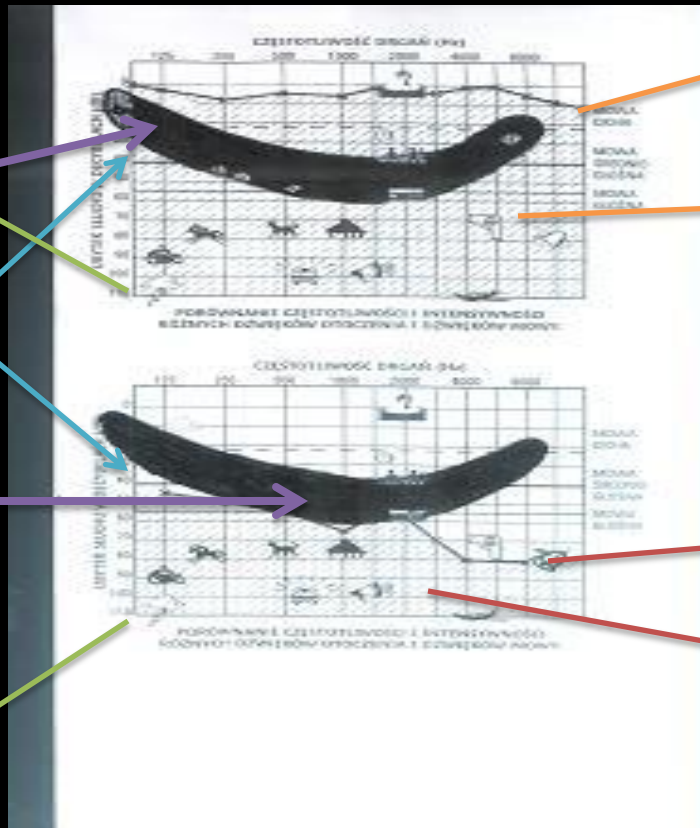

Bardzo głośne dźwięki

Pasmo mowy
(zaznaczony na czarno
obszar , w którym
mieszczą się dźwięki
mowy -głoski)

**Mowa
średnio
głośna**

Bardzo głośne dźwięki

Słuch prawidłowy

krzywa słyszenia - linia
obrazująca granice
prawidłowego słyszenia

**pole słyszenia przy
nieuszkodzonym słuchu**
(zakresowany obszar
poniżej krzywej słyszenia,
mieszczą się w nim różne
dźwięki , w tym dźwięki
mowy i dźwięki otoczenia)

Słuch uszkodzony

**obniżona krzywa
słyszenia**
- w przykładowym
uszkodzeniu słuchu

**zmniejszone pole
słyszenia przy
uszkodzeniu słuchu**
(zakresowany obszar
poniżej krzywej
słyszenia)

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Dzieci głuchoniewidome – grupa bardzo zróżnicowana

Ze względu na czas uszkodzenia słuchu i wzroku wyróżniamy:

- 1) Dzieci głuchoniewidome od urodzenia lub wkrótce po nim.

Dzieci z głuchoślepotą nabytą:

- 2) Dzieci głuchoniewidome z wrodzonym uszkodzeniem słuchu i nabytym / ujawnionym w późniejszym okresie życia uszkodzeniem wzroku.
- 3) Dzieci głuchoniewidome z wrodzonym uszkodzeniem wzroku i nabytym / ujawnionym w późniejszym okresie życia uszkodzeniem słuchu.
- 4) Osoby głuchoniewidome z nabytym/ ujawnionym w późniejszym okresie życia (równocześnie, bądź nie) uszkodzeniem słuchu i wzroku.

Ze względu na stopień uszkodzenia słuchu i wzroku.

- 1) Dzieci całkowicie głuchoniewidome.

Dzieci z głuchoślepotą częściową:

- 2) Dzieci głuchoniewidome niestyszące, słabo widzące.
- 3) Dzieci głuchoniewidome słabo słyszące, niewidome.
- 4) Dzieci głuchoniewidome słabo słyszące, słabo widzące

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Zróżnicowanie wśród dzieci / osób głuchoniewidomych ze względu na czas i stopień uszkodzenia słuchu i wzroku

CZAS uszkodzenia wzroku i słuchu ----- STOPIEŃ uszkodzenia wzroku i słuchu	I. Uszkodzenie słuchu i wzroku - od urodzenia WRODZONA GŁUCHO- ŚLEPOTA	II. Uszkodzenie słuchu od urodzenia, wzroku – w późniejszym czasie NABYTA	III. Uszkodzenie wzroku od urodzenia, słuchu - w późniejszym czasie NABYTA	IV. Uszkodzenie słuchu i wzroku - w późniejszym życiu (równoczesne, bądź nie) NABYTA
1. Całkowite uszkodzenie słuchu i wzroku TOTALNA GUCHOŚLEPOTA 6 % populacji OGN	1.I. W całej populacji OGN jest ich najmniej, lecz - wśród dzieci głuchoniewidomych- znacznie więcej	1.II.	1.III.	1.IV.
2. Całkowite uszkodzenie słuchu, użyteczne resztki wzroku CZĘŚCIOWA	2.I.	2.II.	2.III.	2.IV.
3. Użyteczne resztki słuchu, całkowite uszkodzenie wzroku CZĘŚCIOWA	3.I.	3.II.	3.III.	3.IV.
4. Użyteczne resztki słuchu i wzroku CZĘŚCIOWA	4.I.	4.II.	4.III.	4.IV. W całej populacji OGN - najmniej

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Zróżnicowanie wśród uczniów głuchoniewidomych

Populacja dzieci/ uczniów głuchoniewidomych – mała (w rejestrach TPG 250 dzieci, z tego ok. 100 w wieku szkolnym) lecz

bardzo poważnie zróżnicowana ze względu na (dane % z USA, 2007):

- możliwości / funkcjonowanie słuchowo- wzrokowe (wiele dzieci ma dość poważne uszkodzenie zmysłów: 24% prawie niewidome, 9% percepcja światła, 15% korowe uszkodzenie wzroku. 21% słabowidzące; ok. 40 % znaczne lub głębokie uszkodzenie słuchu); jaki z tych zmysłów jest wiodący
- obecność i rodzaj dodatkowych uszkodzeń/ problemów (ma je ok. 90%; w tym ok. 40 % ma cztery i więcej dodatkowych uszkodzeń; niepełnosprawność intelektualna – 66%, ruchowa – 58%, zaburzenia zachowania – 9%))
- czas pojawienia się głuchoślepoty (zróżnicowana wiedza o świecie)
- przyczynę głuchoślepoty (wczesniactwo, zespół CHARGE, różyczka – KOLEJNY SLAJD) ; funkcjonowanie pozostałych zmysłów (węchu – trzeci telereceptor) , obecność dodatkowych problemów
- możliwości komunikacyjne (od realnych przedmiotów i naturalnych gestów po język foniczny i język migowy czy migany)
- otrzymane wcześniej wsparcie
- indywidualne cechy osobowościowe

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Funkcjonowanie dziecka głuchoniewidomego ma związek m.in. z przyczyną głuchoślepoty

10 głównych przyczyn jednoczesnego uszkodzenia słuchu i wzroku
(głuchoślepoty) u dzieci

- wcześniactwo
- zespół CHARGE
- zespół Ushera
- małogłowie
- różyczka wrodzona
- cytomagalia (CMV)
- zespół Downa
- zamartwica
- wodogłowie
- zespół Goldenhara

(Kalifornia, USA)

M. Zaorska (2010) proponuje autorską klasyfikację pedagogiczną dzieci z głuchoślepotą wrodzoną (za E. Paradowska, 2012). Wyróżnia w niej:

1. Dzieci o niskim poziomie funkcjonowania – należą tu dzieci u których obok jednocześnie występującego uszkodzenia zmysłów słuchu i wzroku dodatkowo występują inne zaburzenia rozwoju, a głównie głębsza niepełnosprawność intelektualna. Dzieci te- zdaniem autorki - wymagają indywidualnego nauczania w środowisku rodzinnym lub w instytucjach specjalnych.
2. Dzieci o średnim poziomie funkcjonowania- są to dzieci głuchoniewidome z współwystępującą lekką niepełnosprawnością intelektualną. Mogą edukować się w szkołach dla dzieci z wadami wzroku, słuchu lub z lekką niepełnosprawnością intelektualną, w oparciu o indywidualne programy edukacyjne.
3. Dzieci o wysokim poziomie funkcjonowania– są to na ogół dzieci głuchoniewidome o przeciętnej lub normalnej sprawności intelektualnej. Dzieci te, przy stworzeniu właściwych warunków kształcenia, uwzględniających ich możliwości, mogą realizować obowiązek szkolny w systemie szkolnictwa integracyjnego a nawet masowego. (Zaorska 2010).

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Uczeń głuchoniewidomy

- Współwystępowanie jednoczesnego uszkodzenia słuchu i wzroku powoduje, że skutki tych niepełnosprawności nakładają się na siebie i wzajemnie się potęgują.
- Sytuacja ucznia głuchoniewidomego nie jest tożsama z sytuacją ucznia, u którego jest uszkodzony wyłącznie wzrok czy – wyłącznie słuch. Tzn. uczeń głuchoniewidomy nie ma możliwości kompensowania uszkodzenia wzroku - słuchem a słuchu-wzrokiem, w takim stopniu, jak uczeń z uszkodzonym wyłącznie wzrokiem czy słuchem;

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Dziecko głuchoniewidome

Dziecko głuchoniewidome:

- trudności / niemożność uczenia się mimowolnego (incydentalnego) [TV info, filmy, obserwacje różnych sytuacji, zachowań, reakcji, etc.,]
- nauczanie celowe

Wskutek tego:

- ograniczony zasób i rozumienie pojęć, słownictwo,
- trudności z ujmowaniem związków przyczynowo- skutkowych,
- trudności w rozumieniu (i przestrzeganiu) norm społecznych i zasad
- mniejszy zasób wiedzy,
- trudności w abstrakcyjnym rozumowaniu
- itd.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Zróżnicowanie wśród uczniów głuchoniewidomych

Bardzo duże zróżnicowanie (wg. badań
amerykańskich - coraz większe !)

ogromna rozpiętość potrzeb
dzieci głuchoniewidomych,

w tym ogromna rozpiętość ich
potrzeb edukacyjnych.

wysoka **indywidualizacja** w edukacji

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Zróżnicowanie potrzeb edukacyjnych wśród uczniów głuchoniewidomych

Im większy stopień złożoności niepełnosprawności dziecka/ ucznia
głuchoniewidomego

tym większe jego potrzeby edukacyjne

tym większe wyzwania stają przed placówką
edukacyjną

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Poradnie Psychologiczno-
Pedagogiczne – wiedza konieczna do
dziecka głuchoniewidomego i wydania
właściwego orzeczenia

- z jednej strony -

wiedza ogólna na temat
głuchoślepoty
i jej wpływu na rozwój
dziecka, a tym samym
wiedzy dotyczącej
unikalnych potrzeb
i możliwości dzieci
głuchoniewidomych;

- z drugiej strony –

wiedza na temat
odpowiednich
przystosowań,
specjalnych pomocy
i metod nauczania,
dostosowanych do
potrzeb i możliwości
konkretnego dziecka/
ucznia z jednoczesnym
uszkodzeniem słuchu i
wzroku (z głuchoślepotą).

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Jaka forma kształcenia dla
dzieci głuchoniewidomych?

Sprawa szczególnej wagi

odpowiedni wybór formy kształcenia
dla dziecka głuchoniewidomego

podstawa - dobrze pojęte dobro dziecka

w praktyce oznacza to wybór takiej formy kształcenia,
która umożliwi danemu dziecku jego pełny rozwój i
przygotowanie do życia na miarę jego potencjalnych
możliwości.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Zalecenia

Szkoła w rejonie której dziecko mieszka nie może odmówić przyjęcia dziecka

i jest zobowiązana do zapewnienia mu odpowiedniego wsparcia

i realizacji zaleceń zawartych w opinii lub orzeczeniu.

Zespół zaleca zastosować wobec dziecka:

1. Kształcenie specjalne w szkole ogólnodostępnej, integracyjnej, w klasie integracyjnej lub w szkole specjalnej, w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym.
2. Najkorzystniejszą formą kształcenia dla ucznia jest szkoła integracyjna.
3. Dostosowanie wymagań edukacyjnych do możliwości psychofizycznych i edukacyjnych ucznia.
4. Dostosowanie warunków i formy egzaminu gimnazjalnego w uzgodnieniu z okręgową komisją egzaminacyjną lub zwolnienie z egzaminu.
5. Zwolnienie z nauki drugiego języka obcego.
6. Stała opieka medyczna.
7. Stymulacja rozwoju poznawczego.
8. Pomoc w nawiązywaniu i podtrzymywaniu relacji rówieśnikami.

Uzasadnienie:

Uczeń wymaga zastosowania specjalnych metod i form pracy z uwagi na stwierdzone deficyty rozwojowe. Zastosowanie kształcenia specjalnego będzie miało pozytywny wpływ na ogólne możliwości rozwojowe ucznia.

Co z tego wynika dla szkoły, dla dziecka, dla rodzica ?

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Co oznacza w praktyce
orzeczenie dla nauczyciela
pracującego z dzieckiem
głuchoniewidomym
(z jednoczesnym
uszkodzeniem słuchu
i wzroku)

Obowiązek realizacji przez szkołę zaleceń zawartych w orzeczeniu

Konieczność

dostosowań w zakresie:

- metod pracy
- tempa pracy
- oprzyrządowania
- pomocy dydaktycznych (zeszyty, podręczniki,
- dostosowań otoczenia (oświetlenie, odległość, ustawianie się względem ucznia, kontrast, etc.)
- dostosowań w zakresie programu
- w zakresie organizacji nauczania
- wymagań edukacyjnych

KONIECZNA- ogromna ELASTYCZNOŚĆ !!!
PODSTAWA – AKCEPTACJA i
ZROZUMIENIE

Więcej szczegółów w publikacji APS

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Zalecenia ...?

Co z wynika z przytoczonych w przykładzie zaleceń dla szkoły, dla dziecka, dla rodzica ?

Szkoła – brak jasnych wytycznych do pracy z dzieckiem.

Dziecko – brak właściwych dostosowań w trakcie procesu kształcenia.

Rodzice – brak narzędzia „nacisku” na szkołę, pisemnej, niezależnej informacji o tym co dziecku jest niezbędne dla możliwie efektywnej pracy w szkole adekwatnie do jego specyficznych możliwości i potrzeb.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Diagnoza/ zalecenia - precyzja

DIAGNOZA i ZALECENIA **ogólnie** sformułowane

- „Zaburzenia w zakresie postrzegania słuchowego i wzrokowego. „

DIAGNOZA i ZALECENIA sformułowane **szczegółowo**

- SŁUCH: „Niedosłuch umiarkowany.
- Lepiej słyszy lewym uchem.
- Lepiej słyszy dźwięki wysokie (szept).
- Analiza i synteza słuchowa (dokonywana w dobrych warunkach akustycznych) wydaje się być prawidłowa.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

DIAGNOZA i ZALECENIA (cd)

Diagnoza/ zalecenia - precyzja

DIAGNOZA i ZALECENIA - szczegółowo (cd)

- WZROK: „Widzenie do bliży zachowane jedynie w oku lewym.
- Obniżona ostrość wzroku – widzi stosunkowo dobrze bardzo niewielkiej odległości.
- Szczeliny w siatkówce powodują, że dziecko nie widzi górą oka, a jedynie dołem. Patrzenie wymaga więc odpowiedniego ustawienia głowy (odchylenia jej do tyłu).
- Wolne tempo analizy i syntezy wzrokowej.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

DIAGNOZA i ZALECENIA **ogólnie** sformułowane

- Trudności w pracy na materiale edukacyjnym

Diagnoza/ zalecenia - precyzja

DIAGNOZA i ZALECENIA – szczegółowo (cd.)

- Trudności z analizą materiału wizualnego złożonego z wielu elementów.
- Trudności w przepisywaniu długich tekstów z tablicy - (zmęczenie wzroku).
- Wyraźne zaburzenia równowagi.
- Trudności z przejściem od jednej czynności i do drugiej.
- Występują zachowania lękowe.
- Zbytni perfekcjonizm w rysowaniu - powoduje znaczny spadek tempa pracy.
- Męczliwość.
- Tempo pracy wyraźnie wolniejsze.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

DIAGNOZA i ZALECENIA ogólnie sformułowane

- Problemy z zachowaniem i kontaktami z rówieśnikami

Diagnoza/ zalecenia - precyzja

DIAGNOZA I ZALECENIA - szczegółowo

- Nie ma większych problemów z analizą tekstu pod kątem konkretnych informacji w nim zawartych.
- Trudności sprawia wydedukowanie odpowiedzi z kontekstu
- W niektórych (trudnych jednoznacznie od określenia sytuacjach) występują zachowania autoagresywne (uderzanie się po głowie).
- Trudności z nawiązywaniem i utrzymywaniem kontaktu z rówieśnikami.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Diagnoza/ zalecenia - precyzja

ZALECENIA szczegółowe

- Należy mówić po lewej stronie dziecka (lepiej słyszy).
- Należy stosować podczas mówienia system FM, aby głos trafiał bezpośrednio do mikrofonu (dotyczy nauczycieli i dzieci w klasie).
- Należy korzystać z książek i materiałów ksero w powiększonym druku (czcionka Arial, 16 pkt.)
- Dziecko powinno siedzieć w pierwszej ławce; możliwie blisko tablicy.
- Przydatny powiększalnik.
- Konieczne właściwe oświetlenie miejsca pracy.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Diagnoza/ zalecenia - precyzja

ZALECENIA szczegółowe

- Wskazane stosowanie uproszczonych rysunków. Zgodnie z zasadami tyflografiki.
- Wskazane motywowanie pozytywne - nie negatywne.
- Wskazane stwarzanie sytuacji sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych.
- Wskazana delikatna pomoc w przechodzeniu od jednej czynności do drugiej (co teraz trzeba zrobić?).
- Wskazane regularne przerwy na odpoczynek (częściej niż w przypadku pozostałych dzieci) w celu regeneracji sił.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Diagnoza/ zalecenia - precyzja

ZALECENIA szczegółowe

- Stosowanie testów wyboru.
- Wskazana stała obecność nauczyciela dodatkowego.
- Wskazany udział w dodatkowych zajęciach rewalidacyjnych z zakresu usprawniania wzroku, słuchu, integracji sensorycznej.
- Etc.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Diagnoza i zalecenia

Wnikliwa, celna **diagnoza** – wnikliwe, celne **zalecenia**.

Wnikliwe, celne **zalecenia** – lepsze **dostosowania** dla konkretnego dziecka.

Lepsze **dostosowania** – pełniejszy udział dziecka w procesie edukacji przy mniejszym nakładzie dodatkowego wysiłku ze strony jego i rodziny.

Lepsza jakość życia dziecka i rodziny, w której żyje.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

DZIĘKUJĘ !

głuchoślepoty a sposoby komunikacji

- Grupa I.
- Osoby głuchoniewidome, które nie opanowały formalnego języka przed wystąpieniem głuchoślepoty

Dominują tu OGN z głuchoślepotą wrodzoną, które komunikują się często za pomocą takich niejęzykowych metod komunikacji

- ruchy całego ciała
- wokalizacje
- naturalne gesty
- symbole trójwymiarowe
- symbole obrazkowe

Wymagają szczególnych umiejętności od rozmówcy

- Grupa II.
- Osoby głuchoniewidome, które opanowały formalny język przed wystąpieniem głuchoślepoty

Dominują tu OGN z głuchoślepotą nabytą, które opanowały:

- język foniczny
- język migowy czy migany

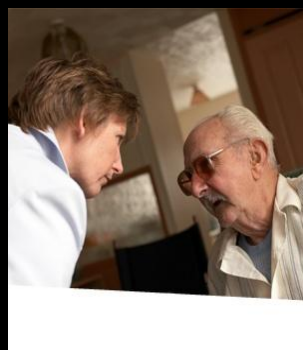
Wymagają adaptacji dotychczasowej metody porozumiewania się.
Nauki nowych metod

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

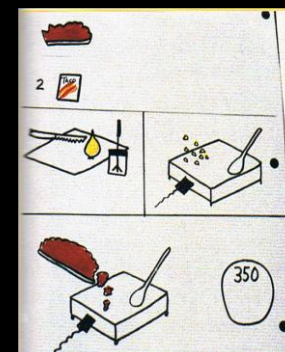
METODY KOMUNIKACJI - w grupie II dominują:

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

METODY KOMUNIKACJI – w grupie II dominują:

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

WNIOSKI

W szkole, która nie jest właściwie przygotowana do wspomagania rozwoju dziecka niepełnosprawnego, będą się pogłębiać jego „*niepełnosprawności edukacyjne oraz poczucie niższości i bezradności*” (Rutkowski 2009, s.388).

TPG

Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym

Edukacja włączająca
w kontekście dzieci
głuchoniewidomych –
założenia
a rzeczywistość

Małgorzata Książek TPG

Elżbieta Paradowska

APS

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Funkcjonalne konsekwencje uszkodzenia słuchu

Ograniczenie lub brak odbioru bodźców słuchowych

- **Odbieranie tylko tonów wysokich**
- **Odbieranie tylko tonów niskich**
- **Brak odbioru końcówek wyrazów**

Ograniczenie lub brak rozwoju mowy ustnej

Ograniczone słownictwo

Gorszy rozwój motoryki

Zachwiania równowagi

Zaburzenia orientacji przestrzennej

Problemy emocjonalne

Problemy społeczne

Świat dziecka słyszącego/ widzącego a świat dziecka głuchoniewidomego

Świat i Dziecko słyszące , widzące

- Mimowolnie „uczestniczy” w świecie (zdobywa wiedzę, uczy się zachowań, komunikacji, etc.)
- Świat przewidywalny
- Świat, w którym panuje ład, porządek
- Świat jest ciekawy !

Świat I Dziecko głuchoniewidome

- Nie słyszy dochodzących z daleka odgłosów otoczenia, mowy, nie jest w stanie / trudno mu obserwować zachowania innych, aby potem - naśladować je, konieczne celowe wsparcie w zakresie rozwijania umiejętności komunikacyjnych i metod komunikowania się).
- Świat nieprzewidywalny – dziecko jest zaskakiwane.
- Świat, w którym panuje CHAOS.
- Świat nie zachęca do jego poznawania (brak/ osłabienie siły napędzającej rozwój psychoruchowy).

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Dziecko głuchoniewidome z zespołem CHARGE

Dochodzą

dodatkowe,

poważne

problemy....

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Jaka forma kształcenia
dla dzieci głuchoniewidomych
(optymalna, indywidualnie dobrana)

nauczanie
niesegregacyjne

nauczanie włączające
(ideał:

- ze wsparciem 1:1
- pieniądze „idą za dzieckiem”)

nauczanie integracyjne

nauczanie
segregacyjne

szkoły specjalne

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Różne formy kształcenia a zaspokojenie SPE dzieci głuchoniewidomych; PL

- Trudności w edukacji dzieci głuchoniewidomych – nie tylko w szkołach masowych.
- Również w placówkach integracyjnych.
- Nawet w placówkach specjalnych dla dzieci z innymi niepełnosprawnościami , np. dla dzieci z uszkodzeniami wzroku czy słuchu (poza oddziałami dla dzieci głuchoniewidomych).
- Poszerzenie pojęcie procesu włączania dzieci głuchoniewidomych do edukacji – TPG, SENSE.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Założenia idei włączania dzieci głuchoniewidomych— jak je realizować w praktyce ?!

Założenie edukacji włączającej

efektywne kształcenie
DLA

KAŻDEGO dziecka
głuchoniewidomego

poprzez umożliwienie
kształcenia w optymalnym dla
niego miejscu i zapewnienie
wsparcia dziecku oraz jego
nauczycielom

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

PROCES WŁĄCZANIA – w kontekście dzieci głuchoniewidomych

W odniesieniu do populacji dzieci głuchoniewidomych, termin „włączanie” należy rozumieć znacznie szerzej, uznając, iż dotyczy też sytuacji, w której uczeń z jednoczesnym uszkodzeniem słuchu i wzroku, uczęszcza do placówki dla dzieci z innymi rodzajami niepełnosprawności, np. mających wyłącznie uszkodzenie słuchu bądź uszkodzenie wzroku, gdzie otrzymuje odpowiednio dostosowane wsparcie.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

Dobre praktyki

– wspieranie nauczycieli dzieci

głuchoniewidomych korzystających z różnych form edukacji

- Szkolenie dla nauczycieli pracujących/ którzy będą pracować z dziećmi głuchoniewidomymi z zespołem CHARGE.
- Omówienie specyfiki dzieci głuchoniewidomych, specyfiki zespołu CHARGE (w tym problematycznych zachowań tych dzieci).
- Propozycje konkretnych strategii służących radzeniu sobie z ich zachowaniami.
- Propozycje konkretnych strategii edukacyjnych.
- Analizy wideo.
- Ćwiczenia w symulatorach imitujących różne uszkodzenia wzroku w tym *colobomę* występującą w zespole CHARGE; próba doświadczenia problemów ucznia w praktyce.

- Obok zróżnicowania w zakresie funkcjonowania wzrokowo- słuchowego ważne są również różnice wyływające z innych czynników takich jak :
  - zróżnicowanie ze względu na etiologię (np. zespół CHARGE)
  - indywidualne cechy
  - najbliższe otoczenie dziecka głuchoniewidomego.

TPG Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym

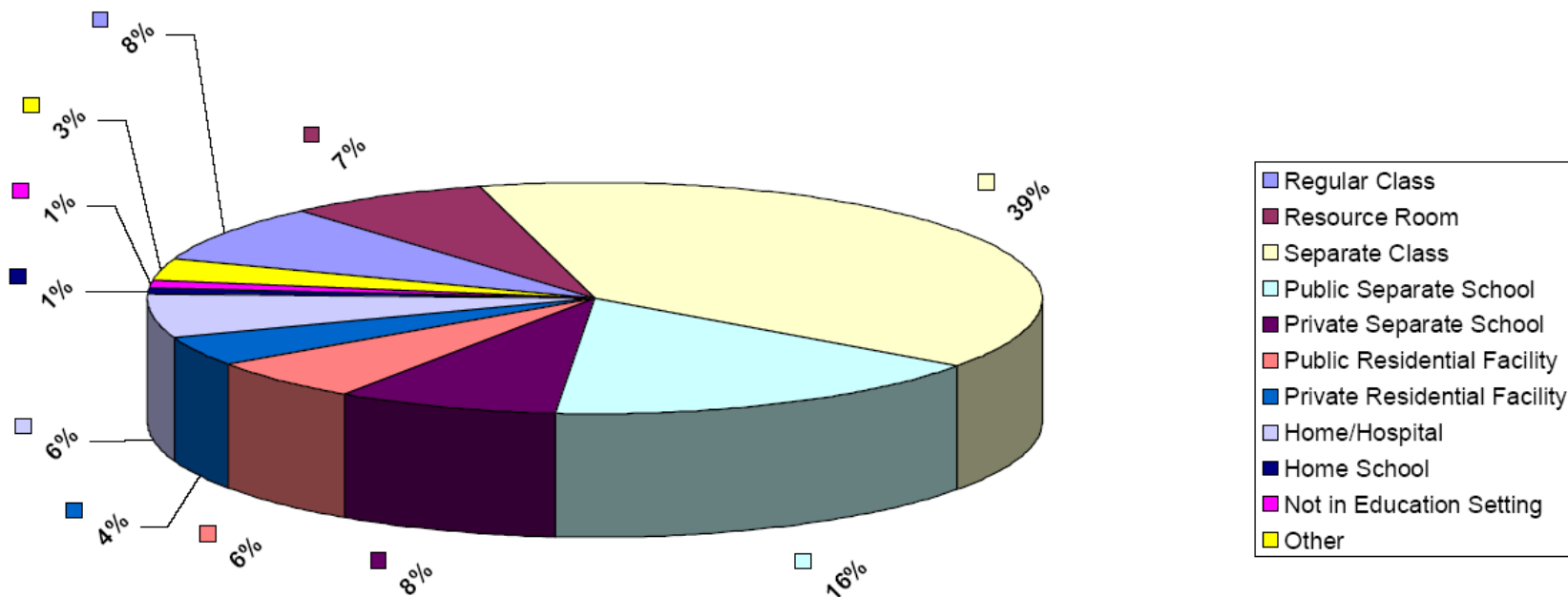
RZECZYWISTOŚĆ

Edukacja włączająca - doświadczenia polskie

- Brak szeroko pojętej wiedzy na temat uczniów ze SPE, na temat dzieci głuchoniewidomych, zrozumienia i akceptacji wśród nauczycieli szkół lokalnych (rejonowych).
- Niedobór odpowiednio dostosowanych pomocy edukacyjnych (np. podręczniki).
- Brak wypróbowanej / dobrze funkcjonującej sieci wsparcia dla nauczycieli/ szkół (np. szkoleń prowadzone przez praktyków, organizacje OPP; w tym odpowiadających na bardzo konkretne zapotrzebowanie).
- Poczucie obciążenia ze strony nauczycieli, braku adekwatnego wsparcia, lęk, opór przed włączaniem dzieci niepełnosprawnych do edukacji.
- Duża liczebność klas – stanowi utrudnienie.
- Brak nauczyciela wspomagającego przyporządkowanego na stałe dla dziecka – jakość wsparcia.

Rzeczywistość - nauczanie włączające w USA

Figure 30: Mean school-aged placements from 1998 through 2005.

Rzeczywistość - nauczanie włączające w USA

- USA – 2005 r.
- 8,3 % dzieci
głuchoniewidomych
w edukacji włączającej
- USA- 2009 r.
- 11,3 % dzieci
głuchoniewidomych
w edukacji włączającej

Rzeczywistość - nauczanie włączające w USA

Trendy w edukacji włączającej - obserwowane w
USA po niemal 20 latach praktyki :

- nieco więcej dzieci głuchoniewidomych uczęszcza do szkół rejonowych (slajd poprzedni)
- więcej dzieci w wieku przedszkolnym uczęszcza do przedszkoli w miejscu zamieszkania (12,3%- 22,2 %)
- istnieje stała potrzeba implantowania dobrych praktyk w szkołach masowych
- rośnie stale potrzeba

Rzeczywistość - nauczanie włączające w UK

UK – trend do kierowania praktycznie wszystkich dzieci głuchoniewidomych do szkół w rejonach.

Skutki:

- brak zaspokojenia SPE dzieci głuchoniewidomych; personel nie jest do tego odpowiednio przygotowany
- niezadowolenie rodziców
- protesty rodziców i organizacji działających na rzecz tej grupy dzieci (*Memorandum SENSE – skierowane do rządu*)

Kształcenie dzieci głuchoniewidomych (wśród których większość stanowią dzieci głuchoniewidome od urodzenia lub wczesnego dzieciństwa, które mają często dodatkowe problemy) wymaga:

- zapewnienia bardzo wysokiej jakości usług
- doskonale przygotowanych specjalistów (tych jest poważny niedobór)